

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

-

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauksekustannuksesta (32 a §)

Kyseinen pykälä käyttämättömien aikoihin liittyvien tulkkauksekustannusten maksamisesta itse on kohtuuton siitä syystä, että etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa viranomaisten ja kotoutujien välinen vuorovaikutus vaatii opettelua. Kohtuuttomuus syntyy pääasiassa siitä, että ei voida varmistaa sitä, onko henkilö todellisuudessa ymmärtänyt, mistä on kyse esimerkiksi puutteellisen yhteisen kielen ja/tai luku- ja kirjoitustaidottomuuden takia.

Kirjallinen tieto tulkkauksekustannusten maksamisesta itse käyttämättömän ajan vuoksi tulisi saada omalla äidinkielellä tai asiakkaan ilmoittamalla asioimiskielellä. Tyypillisesti asiakas saattaa sanoa ymmärtäneensä asian, vaikka on luullut ymmärtäneensä asian tai ymmärtänyt sen väärin.

Esityksessä maininta siitä, että luku- ja kirjoitustaidottomalle asiakkaalle tieto annetaan suullisesti, ei toimi, koska miten voidaan taata, että asia ymmärretään oikein. Tästä tulisi syntyä kohtuuttomia ja jatkuvia erimielisyyttä aiheuttavia riitatilanteita asiakkaan ja työntekijän välille. Onko kiinnitetty tarpeeksi huomiota siihen, että ajan peruminen olisi mahdollisimman helppoa – etenkin luku- ja kirjoitustaidottomat ja / tai asiakkaat, joilla ei ole digitaitoja. Aikoja jää usein perumatta siitä syystä, että asiakas ei yksinkertaisesti osaa tehdä sitä.

Pykälä asettaa asiakkaat epätasa-arvoiseen asemaan, koska osalle viranomaisen pystyy antamaan palvelua omalla kielellä ja osalle ei, riippuen viranomaisen kielitaidosta. Tulkkauksmaksut eivät siis koske kaikkia asiakkaita. Tulkkauksekustannusten takaisinperintä aiheuttaa lisäkustannuksia sikäli, että takaisinperintä pitää selvittää asiakkaan kanssa (tulkin välityksellä), ja lisäksi pitää järjestää

laskutuksen toteutuminen. Käytännössä siis takaisinperintä maksaa rahaa ja vie viranomaisten työaikaa.

Viranomaisten ohjeistuksessa tulee myös olla myös erityisen tarkka määritelmä siitä mitä perusteettomasti tarkoittaa seuraavassa kohdassa: tilanteessa, jossa hän on jättänyt perusteettomasti saapumatta hänelle varattuun tapaamiseen eikä ole peruuttanut aikaa.

Osa asiakkaista ei pysty oppimaan suomea ollenkaan esim. oppimisvaikeuksien, mielenterveysongelmien tai traumojen vuoksi. Tulkkauskustannusten korvauksajan lyhentäminen ja kustannusten takaisinperintä asettaa nämä asiakkaat todella heikkoon asemaan. Suurimmalla osalla kotoutumisen päämäärä on työllistyä suomalaiseen työelämään suomen kielellä, mutta osan kohdalla kotoutumisen päämäärä on pystyä toimimaan itsenäisesti esim. Kaupassa ja muiden perusasioiden hoitamisessa.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Alaikäisinä yksin tulleet lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja tarvitsevat pitkäaikaista tukea itsenäistymisvaiheessa. Tutkimus osoittaa, että juuri tämä ryhmä on suuressa riskissä jäädä väliinputoajaksi esimerkiksi opiskeluluiden päättymisen jälkeen tai mikäli heillä on mielenterveyteen liittyviä erityistarpeita. Alaikäisinä yksin tulleet nuoret eivät tunne myöskään suomalaista palvelujärjestelmää siten, että he osaisivat hakeutua tarvitsemiinsa ehkäiseviin tai korjaaviin palveluihin (esim. Aikuissosiaalityö) Siksi on erittäin tärkeää, että he saavat tarvitsemansa tuen juuri tähän elämäntilanteeseen liittyvistä asioista. Hyvinvointialueiden aikuissosiaalityö on erittäin kuormittunut, eikä kyseisissä palveluissa ole riittävästi aikaa ja osaamista nuorten tilanteisiin paneutumiseksi. Tuttu aikuinen, jatkuvuus ja aika ovat tutkimusten mukaan osoittautuneet tehokkaaksi keinoksi ehkäistä syrjäytymistä. Siksi ikärajan laskeminen 23 vuoteen tulee tuottamaan entistä enemmän nuorten väliinputoamista ja syrjäytymistä.

Hallitusohjelmassa mainittu 800 000 euron vuosittainen säästö ikärajan laskun vuoksi tulee todennäköisesti myöhemmin maksamaan yhteiskunnalle monin verroin, kun alaikäisenä yksintulleiden kohdalla aletaan etsiä ratkaisuja heidän mahdollisesta syrjäytymisestään johtuviin kustannuksiin. Aikuistuminen tuki on merkittävä ennaltaehkäisevä nuorten itsenäistymistä ja kotoutumista edistävä palvelu.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

-

Muut huomiot

84 § (?) Kotihoidon tukea saavat maahanmuuttajat: mahtavaa, että tällaisia palveluja halutaan jatkossa tarjota! Osallistumisen kotoutuskoulutukseen ei tulisi olla velvoittavaa, vaan palvelujen vapaaehtoisia. Asiakkaan ei tulisi menettää mitään tukia jättäessään osallistumatta palveluun. Jos

tukia vähennetään, olisi se eriarvoistavaa suhteessa kantasuomalaisiin kotivanhempiin, jotka saavat olla kotona lastensa kanssa. Olisiko tällainen laki yhdenvertaisuuslain mukainen?

Esityksessä puhutaan paljon siitä, että maahan muuttaneita vastuutetaan enemmän omasta kotoutumisestaan. Mielestäni tässä mennään pieleen. Asiakkaille pitäisi ennen kaikkea tarjota mahdollisimman paljon tietoa ja tukea, koska se on ainoa keino varmistaa, vahvistaa ja nopeuttaa kotoutumista. Käytännössä tarvitaan siis lisää resursseja. Kotolakiin kirjattu monikielinen yhteiskuntaorientaatio on mahdotonta järjestää niin kattavaksi, että sen perusteella asiakkaat voisivat toimia itsenäisesti suomalaisessa yhteiskunnassa.

Esityksessä on tarjolla enimmäkseen vain keppiä, vaikka tutkitusti porkkana toimisi paremmin. Rangaistukset ja leikkaukset eivät motivoi ihmisiä kotoutumaan.

Sibomana Emmanuel
Paremmiin Yhdessä ry - Paremmiin Yhdessä ry:n hallituksen jäsenet ja
työntekijät asiantuntija